

Lugemisoskuse arendamine lõimitud aine- ja keeleõppes

Urve Aja, PhD

Tartu Ülikooli Narva kolledž

Co-funded by
the European Union

1

2

3

4

5

6

Mis tuju on Sul täna
vastavalt pildiskaalale?

Co-funded by
the European Union

Koolituse õpiväljundid

Co-funded by
the European Union

Kursuse lõpuks osaleja:

- Oskab selgitada **lugemistehniliste oskuste** seost õpilaste akadeemilise jõudlusega;
- Teab **lugemistehnikaid**;
- Oskab koostada **ülesandeid** nii lineaarsete kui ka mitte-lineaarsete ehk multimodaalsete tekstide jaoks;
- Oskab **toestada** lugemist;
- Mõistab **lugemisharjumuse kujundamise** vajalikkust.

Tänapäevased teemad

Lugemistehnoloogilised oskused

Lugemine kui kognitiivne protsess

Lugemistehnikad

Lineaarsed ja mitte-lineaarsed
(multimodaalsed) tekstid

Lugemisülesanded ja lugemise toetamine

Lugemine kui nauding

Co-funded by
the European Union

Sissejuhatav ülesanne: tutvumine

Co-funded by
the European Union

- Liikuge auditooriumis ning leidke iga ringi juurde inimene, kes vastab töölehel toodud kirjeldusele.
- Märkige ringi juurde selle inimese nimi.
- Kui oled valmis, istu oma kohale tagasi.

Rühmas: Mida said huvitavat või ootamatut teada?

Sissejuhatav
ülesanne: lugema
õppimise/
õpetamise kogemus
(otsustage rühmas
kas vestlete 1. või 2.
ülesande teemal)

- Rääkige rühmades oma lugema õppimise kogemusest:

Millal Sa õppisid lugema?

Kes Sind õpetas?

Missugune oli õhkkond?

Mis Sind toetas või hoopis segas?

- Rääkige rühmades lugema õpetamise kogemusest:

Keda Sa õpetasid?

Kui vana ta oli, mis oli põhjus tema õpetamiseks?

Millised olid Sinu väljakutsed ja kuidas neid lahendasid?

MILLINE ÕPPETUND TULEKS OMA KOGEMUSEST
MEELDE JÄTTA?

Co-funded by
the European Union

Räägime *lugemisviisidest* ja *lugemistehnikast*

- Millistest sõnadest need mõisted koosnevad?
- Tooge rühmas veel näiteid, kus saab lauses kasutada sõna "viis" või "tehnika".
- Kirjuta rühmakaaslaste toodud näitelausetest üles üks lause sõnaga "viis" ja üks lause sõnaga "tehnika".
- Vali lause ja loe see ette suures rühmas.

Co-funded by
the European Union

Lugemisviisid ja lugemistehnika

Lugemisviisi iseloomustab kaks peamist tunnust: tajumisühik ja esmase sünteesi ühik.

Tajumisühik kajastab seda loetava materjali segmenti, mida laps artikuleerib kohe pausideta.

Esmase sünteesi ühikuks on loetava materjali selline segment, mida laps püüab tajuühikutest kõigepealt sünteesida. Lugemistehnika arenedes muutub esmane sünteesi ühik järgmisel etapil tajuühikuks. Ühtlasi väheneb sünteesiks vajalik operatsioonide (astmete) hulk.

Co-funded by
the European Union

Co-funded by
the European Union

Lugemisviisid ja lugemistehnika

- Tajumisühikust on tuletatud ka **lugemisviiside** nimetused: veerimine, silphaaval lugemine, sõnade kaupa lugemine, ladus lugemine (süntagmade kaupa). Lugema õppides kasutab laps mitut lugemisviisi korraga, kuigi üks neist on harilikult enam levinud, st juhtiv.
- Teise astme sünteesi eesmärgiks on seostada lauseid tekstis. Raskusi tekitab esialgu sobiva intonatsiooni leidmine.

Lugemistehnika

Esimesse klassi tulev laps ei pea oskama lugeda. Küll peaks tal olema olema teatavad lugemise eeluskused:

- 1) oskab sõnu silbitada ja riimida;
- 2) häälib sõnu häälikhaaval;
- 3) tajub sõnades pikka ja ülipikka häälikut;
- 4) oskab öelda, kas sõnas on nimetatud häälik;
- 5) oskab öelda, mis häälikuga sõna algab või lõpeb;
- 6) eraldab sõnast algus- või lõpuhääliku ning nimetab ülejäänud sõna;
- 7) oskab järele korrata keerulise silbistruktuuriga sõnu;
- 8) suudab meelde jätta 5±2 elementi nii kuulmise kui ka nägemise järgi jne.

Peale selle:

- 1) hääldab kõiki häälikuid selgelt ja arusaadavalt;
- 2) tunneb enamikku trükitähti;
- 3) saab aru ruumisuhteid väljendavatest sõnadest (all, ülal, paremal, vasakul, taga, ees jne).

Vt veel: https://rajaleidja.ee/wp-content/uploads/2020/09/Logopeed5_A4_3mmb1-3.pdf

Co-funded by
the European Union

Lugemisoskuse kujunemise kolm põhietappi

- **Analüütiline lugemine:** eesti keeles loetakse analüütilisel etapil valdavalt veerides.

Veerimise kolm varianti: veerimine häälega, millele järgneb terviksõna kordamine; veerimine häälega sõna kordamata; vaikne veerimine (suuliigutused märgatavad), millele järgneb sõna artikuleerimine häälega, mõnikord sõnaosi korrates. Mitme tähe tajumine korraga ja vaikne veerimine (tõuseb ühtlasi kiirus) valmistavad last ette lugemiseks sõnade kaupa.

- **Lugemistoimingu tervikliku struktuuri kujunemine:** juhtivaks viisiks sõnade kaupa lugemine.

Kiiruse kasvu soodustab lapse oskus sünteesida sõna kõiki tähti neid ükshaaval tajumata: esialgu hakatakse koos tajuma 2—3 tähte, hiljem piisab mõne olulise tunnuse äratundmisest.

Pikemaid ja keerulisemaid sõnu loetakse ka sel etapil veel veerides, lühikesi lihtsamaid sõnu aga juba pausideta, st ladiusalt.

- **Automatiseeritud (sünteeiline) lugemine:** tajuühikuks on süntagma, eesmärgiks on kokku lugeda lause. Teise astme sünteesi eesmärgiks on seostada lauseid tekstis.

Arutelud rühmades (1/2):

**1. Milleks on see teadmine
mulle vajalik?**

**Co-funded by
the European Union**

Arutelud rühmades (2/2):

„Ku lugõminõ om inemise hingõ terisüse alõs, sis
pall'o kiilõ lugõminõ avitas mõistva ilman
tähtsämbit mõttit.“

2. Mida me õpetajana eeldame, et õpilane
teab/oskab lugemise juures?

Millega aga tuleks (kindlasti) arvestada?

Co-funded by
the European Union

Kuidas on lugemistehnika seotud aineõppega?

- Optimaalne lugemiskiirus: optimaalne lugemiskiirus on tavaline kõne tempo. Uuringud näitavad, et see on umbes 120-150 sõna minutis. Just sellel kiirusel mõistetakse teksti kõige paremini. Kui teksti lugemise kiirus on kõrgem (näiteks õpilane loeb teksti vuristades ette), siis on mõistmine raskendatud. Samuti halveneb teksti mõistmine siis, kui lugemiskiirus on madal (vähem kui 120 sõna minutis). Sel juhul tuleb õpilasel tihtipeale lause mitu korda üle lugeda. Lapsel, kes ei oska hästi lugeda, tekivad probleemid koduste ülesannete lahendamisega. Tundides on tal igav, ta tegeleb kõrvaliste asjadega. Lugemiskiirus on üks tähtsamaid faktoreid, mis mõjutavad õppe edukust. Psühholoogide hinnangul mõjutab õppe edukust üle 200 faktori. Kuid on üks faktor, mille mõju õppe edukusele on mitu korda suurem kui teistel ja samas see faktor hõlmab kõiki õppeaineid – see on lugemiskiirus.
- Tavaliselt loevad kiiresti need õpilased, kes loevad palju. Lugemisprotsessi käigus areneb operatiivmälu (lühimälu) ja tähelepanu püsivus. Haritus ei ole võimalik ilma hea lugemistehnikata.
- Kui 3. klassis õpilased loevad halvasti, siis 4. klassis nende õppe edukus langeb. Klassis õpivad peamiselt kolmelised. See tähendab, et klassis ei ole mitte nelja-viieliste, vaid kolmeliste „meeleolu“. Kõige nõrgemaks lüliks võibki pidada algklasse. Kui siin lugemisega mitte tegeleda, siis võib kaotada kuni 70% potentsiaalsetest nelja-viiemeestest. Juba 4. klassis tõuseb lugemistekstide hulk ainetes ja halva lugemiskiiruse korral ei suuda õpilane teavet omandada. Veel 80ndatel aastatel tehtud uuringud näitasid seost 3. klassi lõpuks saavutatud lugemiskiiruse ja õppe edukuse vahel põhikoolis.
- Lugemistehnika harjutamise juures ei ole tähtis mitte lugemise kestus ajaliselt, vaid lugemisharjutuste sagedus.

Co-funded by
the European Union

Mõtete jagamise paus

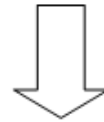
Co-funded by
the European Union

Lugemine varem

Lugemine praegu

Mille poolest sarnanevad?

Mille poolest erinevad?

**Co-funded by
the European Union**

Lineaarne tekst /mitte-lineaarne tekst / multimodaalne tekst

- Kuidas mõistad neid termineid?
Kas on ja milles on nende erinevus?

Co-funded by
the European Union

Lineaarne tekst

- Kronoloogilises või loogilises järjestuses, kus lugeja peab järgima kindlat lugemissuunda, tavaliselt algusest lõpuni. Seda tüüpi tekst järgib traditsioonilist lugemismudelit, kus ideed ja informatsioon on esitatud järjestikuses voos: informatsioon on organiseeritud selliselt, et iga osa toetub eelnevale ja järgnev on eelneva loogiline jätk.

Näited:

- Romaanid, novellid ja lühijutud
- Ajaloolised ja kronoloogilised jutustused
- Kasutusjuhendid või juhised
- Õppetekstid
- Kirjad

Co-funded by
the European Union

Lineaarne lugemine

„Kui lubate, Teie Majesteet,” alustas Valge Jänes raamatut avades, “siis kust ma alustan?”

„Alusta algusest,” vastas Kuningas kaalukalt. “Ja kui jõuad lõppu, pea kinni...” (L. Carroll „Alice Imedemaalt“)

- Lineaarne lugemine viitab teksti järjestikusele lugemisele algusest lõpuni, järgides selle loogilist struktuuri. Lineaarne lugemine eeldab, et lugeja loeb järjestikku, ilma vahelejätmisteta, ja mõistab teksti nii, nagu autor selle kavandas.

Omadused:

- Keskendutakse kogu teksti tähenduse järjepidevusele
- Loetakse järjestikku ja ei hüpata edasi ega tagasi
- Sageli seotud süvenemise ja keskendunud lugemisega

Co-funded by
the European Union

Co-funded by
the European Union

Mitte-lineaarne ehk multimodaalne tekst

- Informatsioon võib olla jaotatud diagrammide, graafikute, linkide või muu mitte-järjestikulise formaadina (nt veebilehed, interaktiivsed e-raamatud).

Näited:

- Veebilehed ja hüpertekstid
- Digitaalne meedia ja e-raamatud
- Akadeemilised artiklid
- Õpikud (sh veebiõpikud)

Co-funded by
the European Union

Mitte-lineaarne ehk multimodaalne tekst

Multimodaalsed tekstid on tekstid, mis koosnevad verbaalsetest (sõnad, kirjavahemärgid ...) ja mitteverbaalsetst märkidest (pildid, värvid, erinevad trükilaadid, muusika, heli).

Kõik need mitteverbaalsed märgid on **võrdsed** verbaalsetega ja me ei tohi neid mõista kui eraldiseisvaid üksusi. Pildid kui mitteverbaalsed märgid on olnud tekstide osaks sajandeid, kuid me oleme nende rolli tekstis pidanud tähtsusetuks. (Starc, 2011)

Mitte-lineaarne lugemine

- Mitte-lineaarne lugemine viitab lugemisele, kus teksti ei loeta järjest algusest lõpuni, vaid infot omandatakse erinevatest kohtadest vastavalt vajadusele, sageli hüppeliselt või valikuliselt.
- See lugemisviis on tavapärane interaktiivsete ja mitmesuunaliste tekstidega.

Co-funded by
the European Union

Digitaalne lugemine

Co-funded by
the European Union

- Digitaalne lugemine hõlmab tavaliselt multimodaalsete digitaalsete tekstide lugemist, st manustatud piltide, videote ja muude meediaelementide kombineerimist lisaks keelele tekstis (Buccellati, 2008).
- Digitaalne lugemine on osa infokirjaoskusest, mida defineeritakse kui võimet kriitiliselt mõelda ja teha tasakaalustatud hinnanguid mis tahes teabe kohta, mida me otsime ja kasutame. Digilugemise õpetamine hõlmab: 1) lineaarse ja süvalugemise strateegiate tundmise arendamist; 2) põhi- ja kriitilise informatsiooni leidmise oskust; 3) multimodaalset semiootilist teadlikkust. (Lim, Toh, 2020)

Buccellati, G. (2008). Digital text. In: Digital thought (Chapter 6). <http://www.urkesh.org/pages/312i.htm>

Lim, F. V. & Toh, W. 2020. How to teach digital reading? In: Journal of Information Literacy, 14(2). (PDF). Available from: https://www.researchgate.net/publication/346581117_How_to_Teach_Digital_Reading#fullTextFileContent

Mõtete jagamise paus

Co-funded by
the European Union

Kogemuse jagamine: mida loevad õpilased Sinu aines? Mida nad peavad tegema loetava tekstiga?

Co-funded by
the European Union

Lugemisstrateegiad

üldlugemine - pealiskaudne lugemine, mille käigus lugeja ei loe teksti täielikult mõttega läbi. Lugemine tekstist ülevaate saamiseks (*ingl global reading*). Kasutusel ka mõisted **pindmine lugemine, diagonaalis lugemine, silmav lugemine** – (*ingl. skimming*)

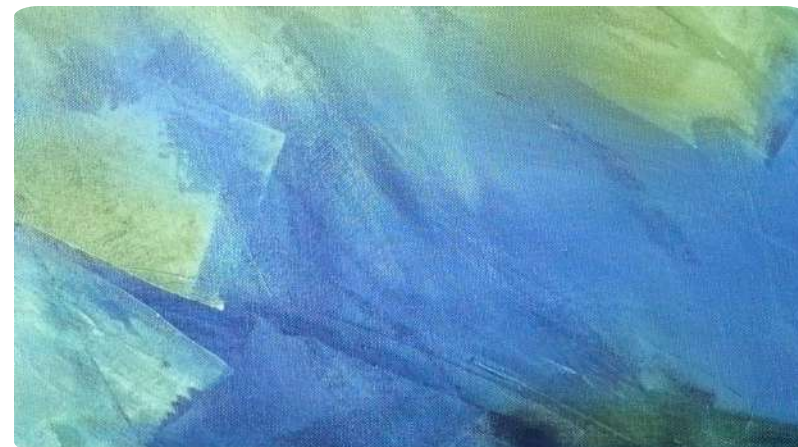
valiklugemine – teksti kiire läbivaatamine, et leida sealt konkreetset infot (*ingl selective reading* või *scanning*)

süvalugemine - detailne lugemine teksti täielikuks mõistmiseks (*ingl intensive reading* või *deep reading*)

loovlugemine - lugemine naudingu saamiseks (*ingl creative reading*)

Co-funded by
the European Union

Teksti keerukuse hindamine

- Teksti keerukuse komponendid on sõna keskmine pikkus tähemärkides, fraasi keskmine pikkus tähemärkides, lause keskmine pikkus tähemärkides, iseseisva lause keskmine pikkus sõnades, kümne- ja enamatäheliste sõnade protsent, võõrsõnadeks peetavate sõnade osakaal, tundmatute sõnade hulk ja korduvate nimisõnade keskmine abstraktsus. (Mikk, 1980) Lause optimaalseks pikkuseks 17–18-aastaste eesti keelt emakeelena rääkivate õpilaste jaoks loetakse umbes 15–17 sõna (Mikk, 2008) ja sõna optimaalseks pikkuseks eesti keeles loetakse 10–12 tähte (Mikk, 1980).
- Mitteemakeeles lugevate laste jaoks võib 10–15 sõna ehk 5% lehekülje sõnadest olla tundmatu, kui seda on rohkem, siis tekivad raskused mõistmisega.

Mikk, J. (1980) Teksti mõistmine. Tallinn: Valgus.

Mikk, J. (2008) Sentence length for revealing the cognitive load reversal effect in text comprehension. Educational Studies, Volume 34, Issue 2 (May 2008), 119-127.

Co-funded by
the European Union

Teksti keerukuse hindamine

- Otsusta juba enne tundi, milliseid sõnu õpilased kindlasti peavad teadma enne teksti lugemist ja õpeta neile ainult neid võtmesõnu, ilma milleta teksti mõistmine oleks teksti esmasel lugemisel piiratud.

eki.ee ➔ keeletehnoloogia ➔ keelekorpused ➔ õppekorpused
➔ eesti keele õppijakeele korpused ➔ õppeteksti hindamine

Co-funded by
the European Union

Näide keerukuse hindamisest.

Sõnu kokku: 75

Sõnavara jagunemine keeleoskustasemeti:

Tase	Sõnu	%
eelA1	46	61.33%
A1	5	6.67%
A2	11	14.67%
B1	3	4.00%
B2	4	5.33%
määramata	6	8.00%

Teksti loetavuse hindajad[?]

Lix-indeks[?]: -

Formaalsusindeks[?]: -

Nominaalsus[?]: -

Nimi- ja tegusõnade suhe[?]: - : -

Keeleõppija:

☒ noor keeleõppija ☐ täiskasvanu

Sisesta tekst:

494 / 2000

Keeleoskustase: ☒ eelA1 ☒ A1 ☒ A2 ☒ B1 ☒ B2 ☒ C1

Onu Vello kogus nõõpe. Neid oli tal igasuguseid: suurj ja väikeseid, ümmargusi ja kandilisi, täpilisi ja triibulisi, värvilisi ja värvituid ning mõni nõõp oli isegi kuldne. Onu Vello käis kõikjal ringi, silmad lahti, ja kui märkas mõnd toredate nõõpi, võttis taskust tillukesed käärid ning lõikas nõõbi enesele kogusse. Ta tegi seda väga vaikselt ja märkamatuult nagu mõni taskuvaras. Nõõbi kandja ei tohtinud onu Vellot mingil juhul märgata, muidu oleks too võinud onu Velloga pahandama hakata.

Onu Vello kogus nõõpe. Neid oli tal igasuguseid: suurj ja väikeseid, ümmargusi ja kandilisi, täpilisi ja triibulisi, värvilisi ja värvituid ning mõni nõõp oli isegi kuldne. Onu Vello käis kõikjal ringi, silmad lahti, ja kui märkas mõnd toredate nõõpi, võttis taskust tillukesed käärid ning lõikas nõõbi enesele kogusse. Ta tegi seda väga vaikselt ja märkamatuult nagu mõni taskuvaras. Nõõbi kandja ei tohtinud onu Vellot mingil juhul märgata, muidu oleks too võinud onu Velloga pahandama hakata.

Sõnu kokku: 75

Sõnavara jagunemine keeleoskustasemeti:

Tase	Sõnu	%
eelA1	46	61.33%
A1	5	6.67%
A2	11	14.67%
B1	3	4.00%
B2	4	5.33%
määramata	6	8.00%

Teksti loetavuse hindajad[?]

Lix-indeks[?]: -

Formaalsusindeks[?]: -

Nominaalsus[?]: -

Nimi- ja tegusõnade suhe[?]: - : -

HINDA

Raud, P. 2012. Natuke napakad lood. Tallinn: Tänapäev. Lk 31

Co-funded by
the European Union

Co-funded by
the European Union

Näide keerukuse hindamisest

Sõnu kokku: 165

Sõnavara jagunemine keeleoskustasemeti:

Tase	Sõnu	%
eelA1	96	58.18%
A1	8	4.85%
A2	19	11.52%
B1	16	9.70%
B2	11	6.67%
määramata	15	9.09%

Teksti loetavuse hindajad²

Lix-indeks ²: 35 - kerge lugeda

Formaalsusindeks ²: 50.6 - keskmise
väljendustäpsusega

Nominaalsus ²: 34.5% - tavapärane hulk
nimisõnu

Nimi- ja tegusõnade suhe ²: 63 : 37

Keeleõppija:

☒ noor keeleõppija ☐ täiskasvanu

Sisesta tekst:

1033 / 2000

Maa teeb 24 tunniga ümber oma telje ühe pöörde, seepärast kestab üks ööpäev just nii kaua. Maakera telg on kujuteldav. Maakera pöörleb ümber oma telje ning ühe täispöörde teeb ta 24 tunniga. Pöörlemise tõttu saab vaid üks pool maakera päikesevalgust, teine pool jääb varju. See tekitabki päeva ja öö vaheldumise ehk ööpäeva. Kui Maa oleks kogu aeg ühe koha peal ega pöörleks, siis oleks poolel maakeral kogu aeg päev ja teisel poolel kogu aeg öö.

Keeleoskustase: ☒ eelA1 ☒ A1 ☒ A2 ☒ B1 ☒ B2 ☒ C1

Maa nagu kõik teisedki planeedid tiirleb ümber Päikese. Teda hoiab seal tiirlemas külgetõmbejõud ehk gravitatsioon. Samal ajal pöörleb Maa ka ümber oma kujuteldava telje. Igal hommikul Päike tõuseb, teeb üle taeva kaare ja loojub õhtul silmapiiri taha. Tundub, justkui liiguks Päike, Maa aga seisaks paigal. Tegelikult pöörleb Maa ümber oma telje. Maa telg läbib Maa põhja- ja lõunapoolust ning see on kujuteldav, st seda pole näha ega saa seda ka katsuda. Kuna maakera pöörlemissuund on itta, siis tundub, et Päike tõuseb idast ja loojub läände, kuigi tegelikult seisab ta paigal. Maa teeb 24 tunniga ümber oma telje ühe pöörde, seepärast kestab üks ööpäev just nii kaua. Maakera telg on kujuteldav. Maakera pöörleb ümber oma telje ning ühe täispöörde teeb ta 24 tunniga. Pöörlemise tõttu saab vaid üks pool maakera päikesevalgust, teine pool jääb varju. See tekitabki päeva ja öö vaheldumise ehk ööpäeva. Kui Maa oleks kogu aeg ühe koha peal ega pöörleks, siis oleks poolel maakeral kogu aeg päev ja teisel poolel kogu aeg öö.

Sõnu kokku: 165

Sõnavara jagunemine keeleoskustasemeti:

Tase	Sõnu	%
eelA1	96	58.18%
A1	8	4.85%
A2	19	11.52%
B1	16	9.70%
B2	11	6.67%
määramata	15	9.09%

Teksti loetavuse hindajad²

Lix-indeks ²: 35 - kerge lugeda

Formaalsusindeks ²: 50.6 - keskmise
väljendustäpsusega

Nominaalsus ²: 34.5% - tavapärane hulk
nimisõnu

Nimi- ja tegusõnade suhe ²: 63 : 37

Co-funded by
the European Union

Praktiline ülesanne rühmades

- Valige veebist või veebiõpikust tekst, mida arvate olevat sobilik oma tunnis kasutamiseks. Hinnake selle keerukust. Milline on tulemus?
- Millised oleksid teie järgmised sammud enne teksti andmist õpilastele?

Co-funded by
the European Union

Lugemise toestamine

Toestamine kui LAK-õppe "püha graal".

"Keeletugi - ajutised toestavad struktuurid, mis aitavad õppijal arendada mõistmist, ideesid ja uusi oskusi".

Hammond, J. (2001). Scaffolding: Teaching and Learning in Language and Literacy Education. Lk 14

Co-funded by
the European Union

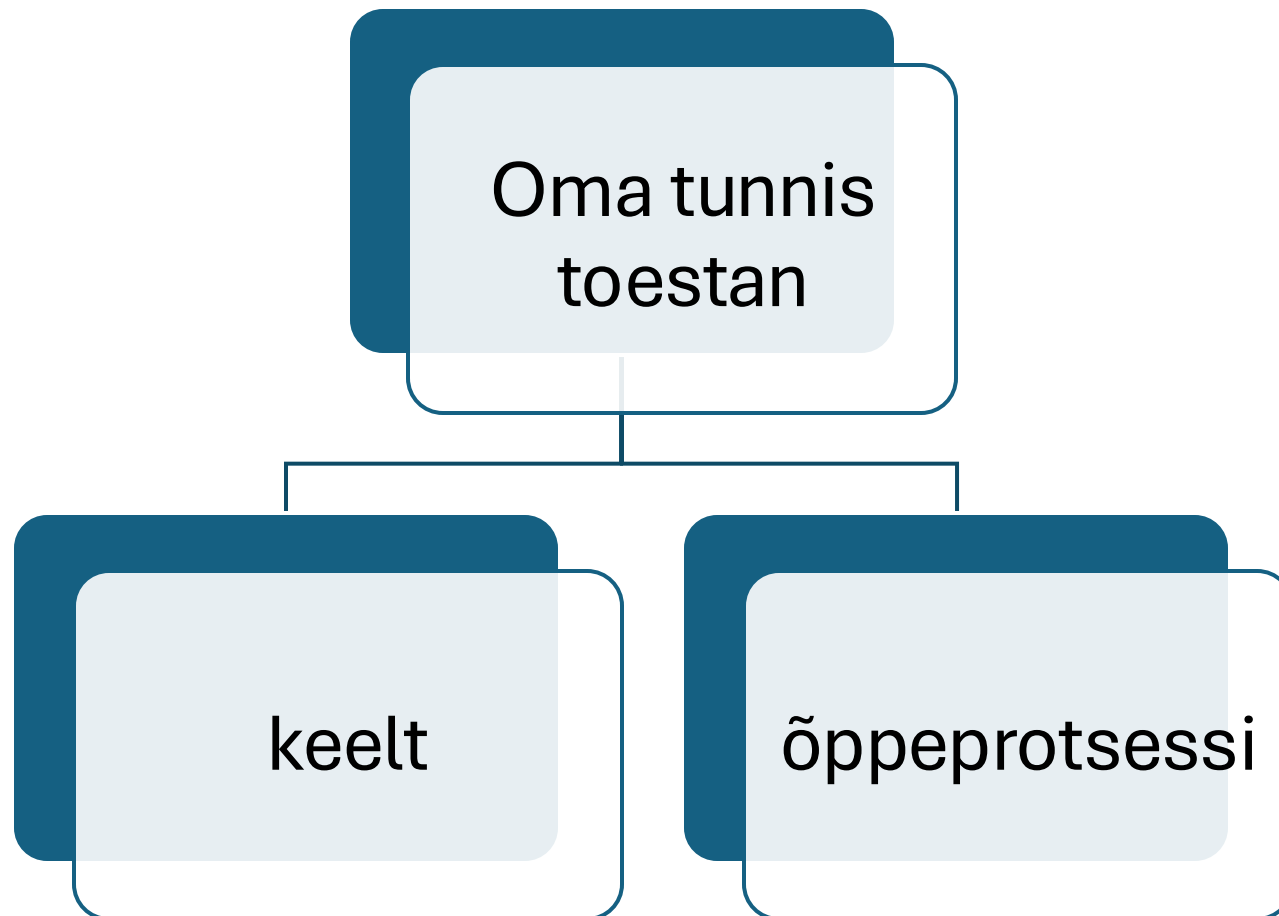

Co-funded by
the European Union

Mida me tunnis toestame?

Millised eesmärgid sean oma tunnis?

- Keeleline
- Eneseväljenduslik
- Ainealane

Co-funded by
the European Union

Co-funded by
the European Union

Suhtluskeel vs akadeemiline keel

TUNNIMATERJAL: KERGE MÕISTA ILMA SÜGAVAMA MÕTLEMISETA				
PALJU KONTEKSTI	1. neljandik Visuaalsete vihjetega toetatud materjal ja igapäevakeel. Lastele koostatud video, mis räägib sellest, kuidas kalju muutub kiviklibuks.	2. neljandik Vähese kontekstiga materjal, kognitiivselt vähenõudlik, igapäevane keel. Raadiosaade lastele, mis räägib loo, kuidas kalju muutub kiviklibuks.	VÄHE KONTEKSTI	Suhtlustase
	3. neljandik Materjali toetamiseks on küll palju konteksti, kuid kognitiivselt nõudlik, rohkem abstraktseid mõisteid. Dokumentaalfilm erosioonist	4. neljandik Väga vähese kontekstiga materjal, kognitiivselt nõudlik, rohkem abstraktset keelt. Teadusartikkel geograafiaajakirjast kaljude murenemise kohta		Akadeemiline tase
TUNNIMATERJAL NÕUAB SÜGAVAMAT MÕTLEMIST				

Kuidas on see
tekst seotud toestamisega?

Pärast koolipäeva jooksis Mart jõe äärde. Tal oli kaasas tore õng ja kiisu Triibu. Möödus vaid mõni hekt ja oligi üks kala õnge otsas!
"Vaata, Triibu, milline kala!" hüüdis ta. Triibu tahtis kala võtta, kuid sulps! kukkus vette. Poiss naeris oma märga sõpra nähes.

Tehisintellekti genereeritud pilt. Canva.com

Co-funded by
the European Union

Graafilised organisaatorid

- https://www.edhelper.com/teachers/graphic_organizers.htm

Co-funded by
the European Union

Lugemistekst ja tekstülesanne

Co-funded by
the European Union

- Milles tunnete erinevust?
- Lugemistekst: lugemine on vajalik teabe saamiseks
- Tekstülesanne: lugemine on vajalik ülesande täitmiseks

Tekstülesanded

NÄITED

Co-funded by
the European Union

Memoriin

Praktilised ülesanded:

- Sõnapaarid
- Küsimus-vastus
- Pilt-kirjeldus
- Kirjanik-teos

Co-funded by
the European Union

Memoriin

Co-funded by
the European Union

Võimalused tekstipaaride koostamiseks:

Sõna + selgitus

Mõiste + definitsioon

Raamatu pealkiri + autor

Foto inimesest, kohast, sündmusest ... + kirjeldus

Fotod + sobiv dialoog

Mõistatus + vastus

Küsimus + vastus

Liitsõna algus + lõpp

Põhjus + tagajärg

Lihsustatud variant: kahte värvi kaardid

Kas jõudsid lugeda?

- Näita hästi kiiresti teksti või pealkirja nii, et õpilastel oleks vaid paar sekundit selle nägemiseks (võib mitu korda näidata).
- Lase õpilastel arvata, mida nad nägid. Ära kommenteeri nende vastust!
- Taastage koos õpilastega tekst, mida näitasid lehel.

Ma ei lükka asju edasi, ma lihtsalt annan neile võimaluse ise laheneda.

Co-funded by
the European Union

Arvamismäng pantomiimiga (klassis või paaris)

- Jaga õpilastele laused.
- Õpilased valivad kordamööda nimekirjast lause ja näitavad seda pantomiimiga.
- Julgusta õpilasi enne vaatama ja ära arvama (anna teema ette!) ja alles siis lugema lauseid ja valima vastuse. (üldlugemise harjutamine)

Co-funded by
the European Union

Arvamismäng pantomiimiga

- Maailma esimese kosmoselennu sooritas 1961. aastal Nõukogude kosmonaut Juri Gagarin.
- Esimene kosmosejalutuskäik toimus 1965. aastal ja see kestis vaid 12 minutit.
- Kosmoses ei ole atmosfääri, mis tähendab, et heli ei ole seal kuuldav.
- Kui astud Kuule, siis jäävad su sammud sinna igaveseks.
- Marsil on peaaegu sama palju maapinda kui Maal, ent tervikuna on Maa palju suurem, sest 71 protsenti selle pinnast moodustavad ookeanid.

Co-funded by
the European Union

Lugemisülesanded: antakse lugemisteksti juurde

- Mis võiks olla järgmiste ülesannete eesmärk? Mida need ülesanded võiksid arendada? Missugust lugemisstrateegiat võiks eeldada?
1. Loe läbi tekst lk 23-25.
 2. Loe tekst ja vasta teksti lõpus esitatud küsimustele.
 3. Leia tekstist peategelase kirjeldus. Kirjuta eraldi tulpadesse välimuse ja iseloomu kirjeldused.
 4. Loe teksti metsloomadest. Koosta iga looma kohta toiduahel.
 5. Loe tekst läbi ja too välja olulisemad mõtted/faktid.
 6. Loe tekst läbi ja mõtle tekstile pealkiri.

Co-funded by
the European Union

Lugemisülesannete liigid: lugemiseelsed

Lugemiseelsete ülesannete eesmärk:

- tõsta õpilaste huvi teema vastu
- tutvustada läbitavat teemat
- aktiveerida õpilaste eelteadmisi teema kohta
- õpetada võtmesõnu või mõistmist tõkestavaid sõnu
- panna teema konteksti
- esitada taustainfot teema paremaks mõistmiseks
- seostada ümbritseva eluga

Co-funded by
the European Union

Näidisülesanded

Co-funded by
the European Union

- Teksti juurde käivate piltide vaatamine ja arutelu nende üle
- Sõnavara rühmitamine (mõtle, mis on rühmitamise alus!)
- Tabeli osaline täitmine (nt TTS)
- Väitega nõustumine/mittenõustumine
- Assotsiatsioonirida seoses teksti teemaga
- Pildi sisse minek
- Ühise nimetaja leidmine („sildistamine“)
- Vaata pilti ja ennusta

Co-funded by
the European Union

Praktiline
harjutus:
lugemiseelne
ülesanne nr 1
– kirjelda pilti

Co-funded by
the European Union

Praktiline harjutus: lugemiseelne ülesanne nr 2

- Jaga sõnad kolme rühma!

mõru, tšilli, hispaanlased, aniis, suhkur,
asteegid, magus, kaneel, mesi, maiad,
vanilje, kibe.

Maitseted	Maitseained	Rahvad

<https://imgs.edhelper.com/clipart/teachers/org-sort3.pdf>

Lugemisaegsed ülesanded

Lugemisaegsete ülesannete eesmärk:

- harjutada / arendada lugemisoskust
- hinnata teksti vastavust teemale
- leida kindlat informatsiooni
- töötada sõnavaraga

Co-funded by
the European Union

Näidisülesanded

Co-funded by
the European Union

- Märki tekstis ära tähtsamad mõtted / faktid.
- Loe teksti ja rühmita loomad elukoha järgi.
- Leia tekstist 5 liitsõna. Millised on nende sõnade osad?
- Loe läbi tekst ja koosta süžeeliin (sisuliin).
- Loe teksti ja märki, kas väide on õige või vale.
- Loe teksti ja pane pildid õigesse järjekorda / sobita pildid kirjeldusega
- Loe ja märki / loe ja vali / loe ja täida / loe ja sobita

Praktiline harjutus: lugemisaegne ülesanne

Põhjus ja tagajärg: töölehed

Co-funded by
the European Union

Lugemisjärgsed ülesanded

Lugemisjärgsete ülesannete eesmärk:

- teha kokkuvõte
- laiendada teemat
- anda hinnang
- rakendada teisi oskusi
- loetud materjali täpsem uurimine

Co-funded by
the European Union

Näidisülesanded

- Täida tabel
- Täienda märkmeid
- Tee kokkuvõte
- Anna edasi oma sõnadega
- Tee poster
- Arutage
- Koostage dialoog
- Avalda arvamust
- Instseneeri

Co-funded by
the European Union

Mosaiiklugemine

Co-funded by
the European Union

Seda ülesannet on hea teha tekstiga, mida saab jagada 3–5 osaks, millest igaüks sisaldab terviklikku informatsiooni sama teema kohta.

1. Jaga klass 4-liikmelistesse rühmadesse, ABCD.
2. Jaga tekst nelja ossa.
3. Anna igale õpilasele erinev osa tekstist. Õpilane A saab tekstiosa, mis oli märgitud A-tähega, õpilane B saab B-tähega teksti ja nii edasi.
4. Anna ülesanne, mis on seotud teksti kõigi osadega. Ühes rühmas olnud õpilased jagavad infot omavahel selle ülesande lahendamiseks.
5. Anna uus ülesanne, mis paneb kõik õpilased klassis (ABCD) omavahel loetu teemal suhtlema.

Co-funded by
the European Union

Mosaiiklugemine: praktiline
ülesanne (tekst "Tükike
tumedat teeb head")

Co-funded by
the European Union

Pildi sisse minek: võimalikud küsimused

Kujuta ette, et *sina* sattusid sellesse pilti:

- Kes on sinu ümber?
- Mis on sinu ümber?
- Kus sa oled/asud?
- Mida sa tunned?
- Mida sa tead sellest olukorrast?
- Mida sa teed?
- Millised on sinu mõtted? ...

Co-funded by
the European Union

Mõtete jagamise paus

Co-funded by
the European Union

Praktilised ülesanded: lisa

Co-funded by
the European Union

Co-funded by
the European Union

Kriitiline lugemine: praktiline ülesanne (TTS)

TEAN	TAHAN TEADA	SAIN TEADA
1. ... 2. ...		

Kriitiline lugemine: tean

- Joonista kolme tulbaga tabel ning kirjuta esimesse lahtrisse 2 minuti jooksul üles, mida sa tead (kellest? millest?).
- Aruta oma paarilisega, täienda või muuda vajadusel oma märkmeid.
- Arutage neljastes rühmades oma märkmete üle. Kas soovid midagi muuta või täiendada?
- Tooge igast rühmast välja üks teadmine, mille kirjutame tahvlile.
- Loeme tahvlilt, mida me klassina juba teame sellest teemast.

Co-funded by
the European Union

Kriitiline lugemine: tahan teada

- Kirjuta tabeli teise tulp, mida sa tahaksid teada sellest teemast.
- Aruta oma paarilisega, täienda või muuda vajadusel oma märkmeid.
- Arutage neljastes rühmades oma märkmete üle. Kas soovid midagi muuta või täiendada?
- Tooge igast rühmast välja üks mõte, mille kirjutame tahvlile.
- Loeme tahvlilt, mida me klassina tahaksime teada saada selle teema kohta.

Co-funded by
the European Union

Kriitiline lugemine: lugemisprotsess

- Loe teksti. Märki iga lause (lõigu) juurde vastav märg:

- ✓ Seda ma juba teadsin

- See info on uus, ma ei teadnud seda

- ! Ma arvan, et seda on tähtis teada

- ☺ See on huvitav

? Kahtlen selles

Co-funded by
the European Union

Kriitiline lugemine: sain teada

- Millistele oma küsimustele leidsid sa tekstist vastuse?
- Täida tabeli viimane tulp („sain teada“).
- Vali tekstist (mitu?) mõtet/fakti ja kirjuta need viimasesse tulp.
- Jagage paarides ja rühmades, mida viimasesse tulp kirjutasite.

Co-funded by
the European Union

Mõtete jagamise paus

Co-funded by
the European Union

Lugemisjärgne ülesanne: Pecha Kucha

Co-funded by
the European Union

- Kindla reegliga esitlustehnika: peab olema suuline esitus, mida toetab 20 visuaalset kujutist (slaidi), mida vahetatakse iga 20 sekundi järel. Kokku kestab esitus **6 minutit ja 40 sekundit**.
- Selline formaat kindlustab, et esitleja on selge, täpne, teemale keskendunud ning hoiab esitluse dünaamilisena.
- Sobib suurepäraselt lugude jutustamiseks ja ideede esitlemiseks.

PECHA KUCHA TOETUB VISUAALIDELE!

Pecha Kucha loomine

Co-funded by
the European Union

- Ettevalmistus (teema valik, teema kitsendamine, peamise sõnumi läbimõtlemine);
- Esitluse koostamine:
 1. slaid – sissejuhatus (teema tutvustamine: avamõte või küsimus)
 - 2.-18. slaid – teema arendus (jaga teema loogilisteks osadeks; igal slaidil ainult üks mõte; tekst minimaalne – lase piltidel rääkida)
 19. slaid – esitluse kõige olulisem mõte või järeldus
 20. slaid – inspireeriv või naljakas viimane slaid.

Praktiline ülesanne: Pecha Kucha

Co-funded by
the European Union

Koostage **Pecha Kucha esitlus šokolaadi teemal**, kasutades huvitavaid fakte, visuaale ja loogilist struktuuri.

Esitlusele saate läheneda ka **oma ainete kontekstis** (näiteks ajaloost, keemiast, geograafiast, majandusest, kunstist jne).

- Praktiline ülesanne: Pecha Kucha (Võimalik struktuur)

1. slaid **Mis on šokolaad? Miks see teema on huvitav?**

2.-6. slaid **Šokolaadi ajalugu ja päritolu**

- Kust šokolaad pärineb?
- Kuidas seda vanasti valmistati?
- Šokolaadi roll eri kultuurides.

7.-12. slaid **Šokolaadi valmistamine ja koostis**

- Millised koostisosad mõjutavad maitset ja kvaliteeti?
- Tume, piima- ja valge šokolaad – mis neil vahet on?

13.-18. slaid **Šokolaadi mõju ja tähendus**

- Kuidas šokolaad mõjutab tervist ja tuju?
- Šokolaad kunstis, kirjanduses ja filmides.

19. slaid **Kokkuvõte**

- Mida uut sain teada šokolaadi kohta?

20. slaid **lõppsõna**

- Lõppsõna ja huvitav fakt/nali

 Co-funded by
the European Union

Co-funded by
the European Union

Praktilised tegevused rühmades

- Mis aine? Mis teema? Mis tekst?
- Teksti kasutamise põhjus?
- Ainealane eesmärk, keeleline eesmärk? Kuidas teavitan õpilasi nendest?
- Kuidas aktiveerin eelteadmisi?
- Milline keeleline materjal on uus? Kuidas seda õpetan?
- Millised on lugemiseelsed ülesanded?
- Millised on lugemisaegsed ülesanded?
- Millised on lugemisjärgsed ülesanded?
- Kuidas kinnistan teadmisi? Kuidas hoian keelelised teadmised aktiivsetena?

Co-funded by
the European Union

Ülevaade rühmatööst

Co-funded by
the European Union

Kokkuvõte
teemadest:
galerii.

1. Lugemistehniline oskus
2. Lineaarsed ja mitte-lineaarsed tekstid
3. Teksti keerukus
4. Suhtluskeel ja ainekeel
5. Lugemise toestamine
6. Lugemiseelsed ülesanded
7. Lugemisaegsed ülesanded
8. Lugemisjärgsed ülesanded

1

2

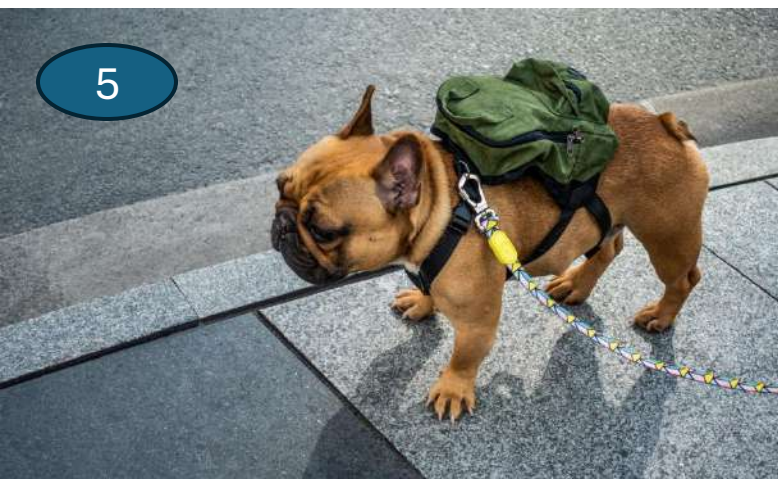
3

4

5

6

Kuidas tunned ennast
pärast koolituspäeva
vastavalt pildiskaalale?

Co-funded by
the European Union

Co-funded by
the European Union

Tagasiside

Co-funded by
the European Union

Koolituspäeva lõpp